

किवताको पृष्ठभूमि/सन्दर्भ : २००७ सालसम्मको जहानियाँ राणाशासनको निरङ्कुशता,

१९९७ सालको सिहद काण्ड, निरङ्कुशताबाट मुक्त हुने नेपाली

जनताको चाहना

कविताका सहभागी/पात्र :

आमा : नेपाल धरती,

छोरा : नेपाली वीर सपुत/नपाली जनता

त्यो : क्रान्ति वा परिवर्तनको प्रतीक/वीर नेपाली/क्रान्ति पुरुष

आमाको सपना

आमा, त्यो आउँछ र ? "हो, बा, त्यो आउँछ त्यो बिहानको सूर्य भौँ उज्यालो छदै आउँछ त्यसको कम्मरमा भुन्डिएको शीत जस्तै टल्कने तिमी एक हतियार देख्ने छौ त्यसैले क अधर्मसित लड्ने छ त्यो आउँदा तिमी पहिले त सपना हो कि भनेर छामछुम गर्ने छौ तर त्यो हिउँ र आगोभन्दा पनि बढ्ता छोइने भएर आउँछ"

हो र आमा! "हो, तिमी जन्मँदा तिम्रो कलिलो अनुहारमा त्यसकै छाया देख्ने आशा गरेकी थिएँ तिम्रो हिस्सी परेको हँसाइमा त्यसैको सुन्दर छवि तिम्रो तोते बोलीमा त्यसैको मधुर ध्वनि तर त्यो मिठो गीतले तिमीलाई आफ्नो बाँसुरी बनाएनछ! त्यो तिमी नै हौला भन्ने मेरो यौवनभरिको सपना थियो जे होस् त्यो आउँछ म आमा हुँ, सारा सिर्जनाशिक्तको मुख भएर म भन्न सक्छु त्यो आउँछ

मैले यो कुनै अल्छी सपना देखेको होइन! त्यो आएपछि तिमी यसरी मेरो काखमा आएर घोप्टिन छैनौ सत्य कुरालाई तिमी यसरी चुम्बिकएर कथा सुने भौं सुन्ने छैनौ तिमी त्यसलाई आफैँ नै देख्न सक्ने, सहन सक्ने र ग्रहण गर्न सक्ने हुने छौ मैले यसरी धैर्य दिनुको सट्टा तिमी सङ्ग्राममा जाँदा लाख सम्भाएर पनि नमान्ने आमाको मनलाई सान्त्वना दिंदै बिदा हुने छौ मैले यसरी रोगीलाई भौँ तिम्रो कपाल मुसारिरहनुपर्ने छैन हेरौँला, त्यो हुरी भएर आउने छ तिमी पात भएर पछ्याउने छौ

उहिले त्यो जीवनलोकबाट भरेर जून जस्तै पोखिँदा सारा जडता सगबगाएको थियो, बा, त्यो आउने छ, तिमी उठ्ने छौ।" त्यो आउँछ कि आमा, मधुर उषाले चराहरूको कण्ठलाई जस्तै त्यो आउने आशाले मेरो हृदयलाई कुत्कुत्याइसक्यो आमा! "हो, त्यो आउँछ, त्यो बिहानको सूर्य भौँ उज्यालो छदै आउँछ अब म उठें, गएँ तर त्यो तिमी नै हौला भन्ने मेरो यौवनभरिको सपना थियो !"

कविताको समीक्षा

कुनै पनि पाठको समीक्षा/विश्लेषण गर्दा के, कसरी र किनको उत्तर खोज्नुपर्छ,

१. के ? (विषयवस्तुसँग सम्बद्ध कुरा)

(क) विषय

- 🕨 २००७ साल पूर्वको जहानियाँ राणाशासन कालको निरङ्कुशता, अत्याचार, अधिकारविहीन अवस्था
- > नागरिकमा आउँदै गरेको चेतना तथा परिवर्तनको चाहना

(ख) विचार/भाव/सन्देश/उद्देशय/जीवनदर्शन

- > क्रान्ति र परिवर्तनको आवश्यकता तथा अपरिहार्यतालाई प्रस्तुत गरिएको,
- > परिवर्तनका निम्ति क्रान्तिको आवश्यकता रहेको कुरा औँल्याइएको,
- राणाशासन कालको निरङ्कुशता, अत्याचार, शोषण आदिलाई हटाएर देशमा प्रजातन्त्रको सुनौलो बिहानी ल्याउनुपर्ने विचार अभिव्यक्त गरिएको,
- क्रान्ति बलिदान, समर्पण, त्याग र साहसको प्रतिफलका रूपमा सूर्यभैँ तेजिलो उज्यालो छर्दै अनि आगो र हिउँभन्दा पिन बढ्ता छोइने वा महसुस गर्ने गरी आउने भाव व्यक्त भएको,
- किवतामा परिवर्तन आँधीहुरी जस्तै मडारिएर अनि तीव्र गतिमा आउने र त्यसले यथास्थितिका प्राचीर एवम् जिन्जरलाई भत्काउने, जडता र निरङ्कुशहरूलाई उडाएर लैजाने तथा स्वतन्त्रता स्थापना गर्ने विचार व्यक्त गरिएको,
- > देशका हरेक नागरिकमा परिवर्तनको चेतना र बलिदानको भावना हुनुपर्ने,
- रोभो अर्थमा आमा शब्दले आम नेपाली आमाहरू भन्ने अर्थ दिने तर प्रतीकात्मक रूपमा सिङ्गो देशलाई बुभाउने तथा सपनाले चाहना, लक्ष्य वा उद्देश्य भन्ने अर्थ दिने ।

(ग) परिवेश :

- > २००७ सालभन्दा अगाडिको निरङ्कुश राणा शासनकालीन परिवेश,
- > तत्कालीन आर्थिक, सामाजिक एवम् राजनीतिक अवस्थाको चित्रण गरिएको,
- > नगरिकमा परिवर्तनको चाहना भए पनि उनीहरू शासकहरूसँग त्रस्त रहेका।

(घ) पात्र :

आमा : नेपाल धरती,

छोरा : नेपाली वीर सपुत/नपाली जनता

त्यो : क्रान्ति वा परिवर्तनको प्रतीक/वीर नेपाली/क्रान्ति पुरुष

२. किन

- नेपाली जनतालाई निरङ्कुशताको चङ्गुलबाट मुक्त गर्न,
- ☐ निरङ्कुशताका प्राचीर एवम् जन्जिरलाई तोडेर क्रान्तिमार्फत प्रजातन्त्रको सुनौलो बिहानी ल्याई देश र जनतालाई खुसी र समृद्ध बनाउने नेपाल आमाको सपना पूरा गर्न,

३. कसरी ?

- गद्य वा मुक्त लयको प्रयोग
- संवादात्मक शैली
- प्रतीकात्मक अभिव्यक्ति
- सरल भाषाशैली

वर्तमान सन्दर्भ :

- वर्तमानमा पनि यो कविता सान्दर्भिक रहेको,
- क्रान्ति भए पिन र निरङ्कुशताको अन्त्य भए पिन नेपाली जनताले चाहे जस्तो
   परिवर्तन आउन नसकेको,
- हितयारको क्रान्ति नभएर अब वैचारिक क्रान्ति आवश्यक रहेको ।
   आमाको सपना के हो ? :
- ❖ क्रान्तिमार्फत परिवर्तन ल्याई नेपाल र नेपाली जनताको स्वतन्त्रता, स्वाधीनता, शान्ति, आत्मसम्मान एवम् समृद्धिको चाहना पूरा गर्नु ।

कविपरिचय

- गोपालप्रसाद रिमाल (वि.सं. १९७५-२०३०) नेपाली साहित्यका प्रथम गद्यकिव,
- आधुनिक नेपाली कविताको स्वच्छन्दतावादी-प्रगतिवादी धाराका चर्चित कवि,
- उनका कवितामा क्रान्ति र विद्रोह चेतना पाइने,
- देशप्रेमी कवि।

धन्यवाद!

समाप्त